

отримує плату від фермера, а в нас навпаки – пасічнику доводиться самому платити фермеру за дозвіл опилувати рослини.

Одна із проблем – це неінформування пасічників про хімічну обробку рослин на території, де їхні бджолині сім'ї збирають нектар. Цього вимагає закон, але його не виконують, і в результаті гинуть бджоли. Однією з основних перешкод на шляху до збільшення експорту меду в Європу з України є розрізненість українських виробників меду і медової продукції, що часто заважає контролю її якості. Укрупнення господарств та об'єднання їх у кооперативи дало б змогу скоординувати роботу щодо експорту меду з України вже найближчим часом.

Список літератури

1. Гребенюк В. Про вентиляцію бджолиних гнізд./В. Гребенюк// Український пасічник. – 2012. – №1 – С. 20 – 21.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsru.ua/world/18aug2009/bjoli.html>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/site/569-/DesktopDefault.aspx?PageID=569#ancor>
4. Приймак Г. М. Бджільництво: запитання та відповіді./ Приймак Г.М. – К.: УААН, 2003. – 600 с.

Проанализированы отечественный опыт развития пчеловодства и рассмотрены возможности повышения эффективности производства натурального меда в Украине.

Пасечник, мед, нектар, кооперация, пчелы, опыление.

Domestic experience of beekeeping development analyzed and discussed the possibility of increasing the efficiency of production of natural honey v Ukraine.

Beekeeper, honey, nectar, cooperation, bee, pollination.

УДК 338.439.5

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ

Н.А. Герасимчук, кандидат економічних наук

Вивчено інституційні основи функціонування агропродовольчого ринку, обґрунтовано умови виробництва і реалізації продукції, які забезпечують його розвиток.

Інституції, агропродовольчий ринок, попит і пропозиція ринку, сільськогосподарська продукція, продовольчі товари.

В епоху глобалізації економіки розвиток інститутів агропродовольчих ринків стає головним завданням світової спільноти. Однією з діючих моделей інституційних засад агропродовольчих ринків є Європейський союз, на базі досвіду якого можна вивчити механізми формування інституцій та виокремити ключові принципи успіху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток інституціоналізму як напрямку економічної науки висвітлено у працях фундаторів інституціональної теорії А. Алчіана, О. Вільямсона, Т. Веблена, М. Олсона, Д. Норта, Дж. Ходжсона та ін. Серед вітчизняних дослідників аграрного аспекту інституціоналізму та інститутів регулювання аграрного ринку відомі роботи таких авторів - М. Маліка [3], О. Мороза [4], С. Степаненка [10], О. Шпикуляка [13, 14] й ін. Вагомий внесок у вирішенні проблеми функціонування агропродовольчого ринку здійснили вітчизняні економісти-аграрники В.Г. Андрійчук, П.І. Гайдуцький, С.Л. Дусановський, І.Г. Кириленко, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, Г.В. Черевко та ін. Роль та місце агропродовольчих ринків у світовій економіці розкрито у працях таких вчених світового рівня, як Вільям Майерз, Ульрих Кестер та інші. Подальший розвиток інституційної теорії засновано на міждисциплінарному науково-дослідному підході, завдяки чому створюються необхідні умови для більш повного і глибокого розкриття сутності та законів якісно різних явищ, що впливають на процес формування інститутів.

Теоретичною та методологічною основою стали наукові погляди, представлені у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Процес дослідження базувався на загальнонаукових (індукції та дедукції, метод аналізу і синтезу) та спеціальних економічних методах: абстрактно-логічному, зокрема прийомів аналогії і зіставлення для теоретичного узагальнення результатів досліджень та формулювання висновку, аналітичному (при дослідженні теоретичних аспектів інституційного розвитку підприємницької діяльності) та монографічному (з метою вивчення окремих складових інституційного розвитку підприємництва в аграрній сфері).

Мета дослідження – вивчення процесу формування, розвитку та функціонування інституційних засад розвитку агропродовольчих ринків в Україні.

Виклад основного матеріалу. Проблема номер один у сучасному світі – це продовольча безпека людства. Сучасні технології виробництва, за визнанням передових вчених-аграрників, неспроможні задовольнити попит більш ніж дев'яти мільярдів людей в 2050 році. Поряд з пошуком більш продуктивної технології виробництва, ведуться пошуки більш продуктивної системи переробки, транспортування та розподілу вирощеної продукції, оскільки за різними даними, в світі споживається від 25 до 50 % від усієї виробленої продукції, решта втрачається в процесі доведення її до споживача [1].

Сучасна економіка складається з багатьох ринків, які класифікуються за різними ознаками, найпершою з яких є товарна класифікація. Головним об'єктом нашого дослідження, враховуючи важливість для задоволення

базових потреб людства, є агропродовольчий ринок, який в свою чергу розподіляється на ринок сільськогосподарської продукції та продовольства.

Агропродовольчий ринок складається з окремих продуктових ринків - зернових, олії, молока, цукру тощо. Вони охоплюють окремі види сільськогосподарської сировини та продовольчих товарів – продуктів їх переробки.

Попит і пропонування є основними визначальними категоріями агропродовольчого ринку. Попит за класичною економічною теорією визначається як підкріплена грошовими засобами вимога споживача. За розрахунками Всесвітньої продовольчої організації, 370 млн людей у 2050 році перебуватимуть за межею бідності (дохід менш ніж \$ 1,25 на особу), що в порівнянні з сьогоднішнім виглядає оптимістично, оскільки нині цей показник становить 1 млрд, і хоча більшість бідних знаходиться у центральній та східній Африці, досить велика частка бідних спостерігається у Китаї та навіть у центральній та східній Європі [6]. Оскільки продовольство є базовим ресурсом для виживання людини, то потреба в ньому не спадатиме, але очікується суттєві зміни у структурі та якості в розрізі країн. І хоча ФАО ставить завдання перед сільським господарством збільшити продуктивність на 70 %, головним двигуном його розвитку є платоспроможність кінцевого споживача, яка залишається під сумнівом.

Враховуючи глобальність проблеми забезпечення людства продовольством, нею займаються майже всі вчені-аграрники. Окремі складові цієї проблеми вирішується. Вчені працюють над новими сортами та породами, пропонують більш ефективні технології переробки та зберігання тощо. Але досить часто за деталями губиться загальна картина речей. Для створення стрункої системи необхідно ряд загальноприйнятих правил, або інституцій. Формування інституцій агропродовольчого ринку здійснюється через діяльність суб'єктів ринку. До них належать фізичні особи, підприємства, установи та організації та їх об'єднання, які беруть участь в операціях купівлі–продажу товару чи безпосередньо впливають на їх здійснення. Особливими суб'єктами ринку, що беруть участь у формуванні основних засад ринку, є установи й організації, які безпосередньо беруть участь в обслуговуванні процесів обміну на ринку сільськогосподарської продукції. Основними такими суб'єктами є товарні біржі, ярмарки, міські ринки, заклади дрібнооптової і роздрібною торгівлі [4].

Для вирішення завдань формування інституційних засад розвитку агропродовольчих ринків необхідно враховувати складну систему взаємодії первинного та вторинного попиту, а також пропонування, показники еластичності як цінової, так і перехресної, а що стосується попиту – то головним фактором також виступає еластичність за доходом. За визначенням, первинним є попит, що пред'являється споживачами на продукти харчування, які в свою чергу виготовляються з сільськогосподарської продукції. Попит на відповідний вид сільськогосподарської продукції – сировину для виготовлення цього продукту є похідним від власне споживчого попиту. Пропозиція сільськогосподарської продукції є первинною пропозицією, а похідна від неї пропозиція стосується всіх інших рівнів ланцюга формування ціни на агропродовольчому ринку.

Беручи за зразок модель ідеальної конкуренції як найменш витратну з точки зору суспільних ресурсів, можна припустити, що ціна товару формується в результаті взаємодії попиту і пропозиції, а на рівні сільськогосподарського виробництва закупівельна ціна на продукцію формується під впливом похідної пропозиції і первинного попиту [3]. Іншою суттєвою особливістю сільськогосподарських ринків є те, що більшість із них децентралізовані в велику особливостей сільськогосподарського виробництва (необхідність у великих площах землі), тобто велика кількість виробників сільськогосподарської продукції розпорошена на значній території. Тому сільськогосподарські товаровиробники здебільшого продають свою продукцію місцевим покупцям, економлячи на транспортних та інших сукупних витратах. Переробка сільськогосподарської продукції, яка зменшує масу та підвищує додану вартість вирощеної продукції, нині майже не задіяна за винятком олійно-жирової переробки, – більшість сільськогосподарської продукції експортується як сировина, навіть не напівфабрикат [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вказані особливості агропродовольчих ринків зумовлюють необхідність подальшого детального вивчення та адаптації європейського досвіду щодо створення сприятливого середовища для формування суспільно корисних інституційних засад формування агропродовольчих ринків. Нині Україна знаходиться в більш ніж вигідному становищі – на тлі загальної нестачі продовольства продукція сільського господарства йде на експорт. Створення чітких правил гри, що базується на інтересах всіх учасників ринку допоможе використати сприятливі обставини, що склалися на світових ринках, в інтересах нашої держави.

Список літератури

1. Малік М.Й. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С. 132–139.
2. Новини АПК-інформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apk-inform.com>
3. Степаненко С.В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології) : Монографія / С.В. Степаненко - К.: КНЕУ, 2008. – 312 с.
4. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты : Манифест современной институциональной экономической теории : Пер. с англ. – М.: Дело, 2003. – 345 с.
5. Шпикуляк О.Г. Інституціональні особливості розвитку підприємництва та соціального капіталу в аграрній сфері / О.Г. Шпикуляк // Агросвіт. – 2008. – № 11. – С. 4–10.
6. Global agriculture towards 2050 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/Issues_papers/HLEF2050_Global_Agriculture.pdf

Изучены институциональные основы функционирования агропродовольственного рынка, обоснованы условия производства и реализации продукции, которая обеспечивает его развитие.

Институции, агропродовольственный рынок, спрос и предложение рынка, сельскохозяйственная продукция, продовольственные товары.

The author in the article is examining the institutional foundations of agricultural markets functioning, grounding conditions of production and sales of products that ensures its development.

Institutions, agri-food market, market supply and demand, agricultural products, food.

УДК: 336.761

ФОНДОВІ ІНДЕКСИ: ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ НА БІРЖОВОМУ РИНКУ

В.О. Гниляк, кандидат економічних наук

Визначено економічну сутність фондових індексів, наведено їх основні функції на фондовому ринку. Проаналізовано сучасний стан біржової торгівлі фондовими індексами та наведено диверсифікацію використання фондових індексів.

Фондові індекси, біржовий ринок, деривативи, фондові біржі.

Циклічний розвиток та висока цінова і курсова волатильність на біржовому ринку викликає необхідність у постійному проведенні кон'юнктурних досліджень на ньому, які неможливо виконувати без використання узагальнюючих показників. Нині диверсифікація використання фондових індексів на біржовому ринку включає в себе застосування їх не лише як індикаторів стану світових біржових ринків, а й як інвестиційних інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням фондових індексів у фінансовому аналізі біржових ринків у світовій та вітчизняній економічній науці займається багато вчених та спеціалістів-практиків. На особливу увагу заслуговують праці таких вчених-економістів, як: І. Бланк, Є. Бредлі, О. Дегтярьова, О. Мозговий, Р. Тьюлз, Т. Тьюлз, Л. Чалдаєв, Уільям Ф. Шарп та ін.

Мета дослідження – визначення функціонального призначення фондових індексів та оцінка диверсифікації їх використання учасниками світового та вітчизняного біржових ринків.

Виклад основного матеріалу. З метою якісної оцінки біржового ринку у світовій та вітчизняній практиці широко застосовуються фондові індекси, які є не тільки індикаторами біржового ринку, а й показниками відображення макроекономічної ситуації в країні.